

UNIVERZITET U BEOGRADU
FAKULTET SPORTA I FIZIČKOG VASPITANJA
OSNOVNE AKADEMSKE STUDIJE

ORGANIZACIJA ODBOJKE U OPŠTINI OBRENOVAC

Završni rad

Student:

Aleksandra Saša Mijajlović 106/2014

Mentor:

Dr Goran Nešić

Beograd, 2020.

UNIVERZITET U BEOGRADU
FAKULTET SPORTA I FIZIČKOG VASPITANJA
OSNOVNE AKADEMSKE STUDIJE

ORGANIZACIJA ODBOJKE U OPŠTINI OBRENOVAC

Završni rad

Kandidat:

Aleksandra Saša Mijajlović 106/2014

Datum:

Ocena:

Mentor:

Dr Nešić Goran

.....

Članovi komisije:

Dr Mitrović Darko

.....

As. Majstorović Nikola

.....

Beograd, 2020.

SAŽETAK

Odbojka je timski sport koji zahteva visok nivo razvoja tehničkih, taktičkih i kondicionih sposobnosti svih igrača u timu. Savremeni metodi i sredstva treninga, kao i uslovi u kojima se trenira, znatno poboljšavaju kvalitet trenažnog procesa i olakšavaju kasnije ostvarivanje vrhunskih rezultata na takmičenjima. Da bi se mladi sportisti adekvatno razvili i stvorili bazu za dalji razvoj svojih mogućnosti, mora postojati dobra organizacija treniranja, kao i uslovi u kojima se trenira. U velikom broju slučajeva, aspekt organizacije i uslova treniranja zavise od politika opštine na kojima se sportski klubovi nalaze. Opština Obrenovac je poznata po velikom doprinosu sportu i podsticanju razvoja mladih sportista, jer projektom "Eko-dinar" omogućava besplatno bavljenje sportom deci uzrasta od 10 do 18 godina. U ovom radu biće dat primer kako bi se moglo nastaviti sa dajim razvojem odbojkaškog sporta u opštini Obrenovac.

KLJUČNE REČI: odbojka, opština Obrenovac, organizacija

SUMMARY

Volleyball is a team sport that requires a high level of development of technical, tactical and fitness abilities of all players in the team. Modern methods and means of training, as well as the conditions in which one trains, significantly improve the quality of the training process and facilitate the later achievement of top results in competitions. In order for young athletes to adequately develop and create a basis for further development of their abilities, there must be a good organization of training, as well as the conditions in which they train. In many cases, the aspect of organization and training conditions depends on the municipal policies on which the sports club is located. The municipality of Obrenovac is known for its great contribution to sports and encouraging the development of young athletes, because the "Eco-Dinar" project enables free sports for children aged 10 to 18. This paper will give an example of how to continue with the further development of volleyball in the municipality of Obrenovac.

KEY WORDS: volleyball, municipality of Obrenovac, organization

SADRŽAJ

1. UVOD.....	5
2. TEORIJSKI ASPEKTI RADA.....	6
2.1. Istorija odbojke u svetu.....	6
2.2. Istorija odbojke u Srbiji	9
2.3. Pravila odbojke	13
2.4. Odbojkaški klubovi u opštini Obrenovac	15
2.3.1. Odbojkaški klub “TENT”	15
2.3.2. Odbojkaški klub “Obrenovac”	16
2.4. Organizacija u odbojci.....	17
2.5. Gradska opština Obrenovac	19
3. PREDMET, CILJ, ZADACI I METODE RADA	25
4. ORGANIZACIJA ODBOJKE U OPŠTINI OBRENOVAC.....	26
4.1. Dosadašnja ulaganja opštine Obrenovac u odbojku	27
4.2. Predlog daljeg razvoja odbojke u opštini Obrenovac	28
5. ZAKLJUČAK.....	31
6. REFERENCE	32

1. UVOD

Odbojka je timski, olimpijski sport koji podrazumeva visok nivo razvoja tehničkih, taktičkih i kondicionih sposobnosti sportiste. Nastala je 1895. godine u državi Masačusets i od tada je u neprekidnoj ekspanziji. Igra se ubrzala skraćivanjem vremena trajanja poena, postala je atraktivnija i danas je jedan od najmasovnijih sportova sveta. Odbojka je nastala zahvaljujući William G. Morgan-u (1870 – 1942, rođen u državi New York) koji je 1895. god. u YMCA-inom centru (The Young Men's Christian Association) u Holiokiju (Holyoke, Massachusetts, USA) bio direktor za fizičko vaspitanje gde je i dobio inspiraciju za razvoj novog sporta.

Ekipe mogu biti muške ili ženske i sastoje se od 12 članova od kojih je 6 u igri, a 6 su zamene. Tim na terenu čine tehničar, korektor, dva primača, srednji bloker i libero. Rezultati u odbojci postižu se adekvatnim trenažnim procesom i organizacijom treniranja. Nešić (2005) navodi da je odbojka veoma kompleksna, sa velikim brojem izvedenih pokreta, kretanja, što u trenažnom procesu iziskuje veću složenost vežbanja. Još od najmlađih uzrasta neophodno je imati organizovan i isplaniran trenažni proces kako bi mladi, perspektivni sportisti stvorili bazu za dalji napredak. Organizacija odbojkaškog kluba ili odbojkaške škole podrazumeva skup određenih postupaka i mera koje se preduzimaju radi ostvarenja cilja. Da bi se iskoristio potencijal mladih sportista, važno je pratiti savremene metode u treningu za razvoj onih sposobnosti koje su važne za odbojkaše, a to su pre svega brzina, eksplozivnost i skočnost. Kako u sportskom klubu organizacijom upravlja glavni trener ili direktor kluba, tako klubom upravlja opština na kojoj se klub nalazi. U ovom radu biće reči o opštini Obrenovac kao i dosadašnjem ostvarenju odbojkaških klubova iz Obrenovca na osnovu kojih je proistekao cilj rada.

Cilj ovog rada jeste dati predlog organizacije za dalje unapređenje i razvoj odbojkaškog sporta u opštini Obrenovac, kao i dati opis šta je do sada preuzeto za podizanje nivoa odbojke.

2. TEORIJSKI ASPEKTI RADA

U ovom poglavlju biće dat opis istorije odbojke u svetu i Srbiji, pravila odbojke, biće predstavljeni postojeći klubovi u opštini Obrenovac, opis opštine Obrenovac i generalna organizacija odbojkaškog sporta.

2.1. Istorija odbojke u svetu

William G. Morgan (1870-1942) smatra se tvorcem odbojke koja je tada imala naziv mintonet (engl. *mintonette*). Nastala je 1895. godine u Sjedinjenim Američkim Državama. Morgan je u Holiokiju, Masačusets, bio direktor fizičkog vaspitanja u YMCA-inom centru (The Young Men's Christian Association) što mu je pružilo mnoštvo mogućnosti za razvoj sporta. Njegova ideja i cilj bili su da u zimskom periodu zadrži kontinuitet vežbanja koji postoji kod letnjih sportova. Košarka i tenis činili su mu se kao dobar izbor, ali nisu ispunjavali sve njegove kriterijume. Naime, košarku je smatrao previše nasilnom za mlađe uzraste, a za tenis mu je trebalo mnoštvo rekvizita. Iz takvog kritičkog razmišljanja, dobio je ideju da osmisli novu rekreativnu, takmičarsku igru, koja je dovoljno interesantna i bezbedna, koja može da se igra gimnastičkoj sali i u zimskom periodu. Na Morganov zahtev, u fabrici A. G. Spalding & Bros napravljena je kožna lopta sa unutrašnjom gumom prečnika oko 65cm, a težina je bila 300 grama. Naredne, 1896. godine, u Springfildu na konferenciji kojoj su prisustvovali svi direktori fizičkog vaspitanja YMCA-a, Morgan je prvi put demonstrirao igru mintonet. Oformio je 2 ekipe po 5 igrača koje su prikazale mintonet, dok je Morgan objašnjavao kako je ova igra pogodna za zatvoreni prostor, ali može se igrati i na otvorenom. Tadašnja pravila nalagala su da u igri može učestvovati neograničen broj igrača, cilj je bio održati loptu u vazduhu i prebaciti je iznad mreže sa jedne na drugu stranu terena. Već tada, na toj konferenciji, igra je prihvaćena i preimenovana u današnji naziv, ali se pisalo odvojeno – *volley ball*. (engl.). Prvi opis igre je izašao u listu *Physical Education* «... Volleyball je igra koja može odlično da se igra u gimnastičkoj sali i otvorenom prostoru. Broj učesnika je ograničen. Lopta se prebacuje preko mreže dok ne padne na tlo...».

Godine 1952. odlučeno je da to postane jedna reč, engl. *volleyball* (odbojka) i od tada naziv ostaje nepromenjen.

Pravila igre se jesu menjala, Morgan je menjao pravila i izdao prvo izdanje priručnika 1897. Godine, uz koji su išli i objašnjenje i pravila igre.

Naredni period razvoja odbojke odnosi se na njenu popularizaciju. U Sjedinjenim Američkim državama odbojka se igra po fakultetima, dok je u Kanadu stigla 1900. godine. Kasnije se odbojka širila i na ostale delove sveta, pa je tako počela modifikacija igre. Iste godine, dešava se prva izmena u pravilima. Set čini 21 poen, visina mreže iznosi 2,13 m, a linije postaju sastavni deo igrališta.

Pet godina kasnije, 1905., maksimalan broj igrača na svakoj strani je devet. U Aziji je stekla veliku popularnost u periodu od 1913. do 1934. godine, gde je bilo organizovano 10 turnira i igra se dugo igrala sa 16 igrača u polju, kako bi se povećao broj učesnika. Širenje odbojke u Evropi nastaje zahvaljujući američkim vojnicima od 1917. godine. Prvenstveno je stigla u Francusku i Italiju, a kasnije u Poljsku, Češku, SSSR, Rumuniju, Bugarsku, Nemačku, Holandiju, Jugoslaviju.

1918. godine broj igrača smanjuje se na 6 po ekipi, a broj odigravanja lopte je 3 putanakon čega lopta mora da se prebaci na suprotnu stranu; dužina igrališta je 18,2m, širina 9,1m, a visina mreže je modifikovana tako da za muškarce iznosi 2,43m, a za žene 2,24m. 1923. godine odbojka se širi u Afriku, Egipat, Alžir, Tunis, Maroko. Veliki pomak desio se osnivanjem Svetske odbojkaške federacije u Parizu 1947. godine – *FIVB* (engl. *Federation Internationale Volleyball*). Činilo ju je 14 zemalja. Danas, FIVB čini 222 članice širom 5 kontinenata. Odbojka se prvi put na Olimpijskim igrama pojavljuje u Tokiju 1964. godine. Pored Olimpijskih igara najvažnija održana takmičenja u odbojci u tom periodu su: 1948. godine u Rimu I Prvenstvo Sveta za muškarce; I Svetsko Prvenstvo za žene u Pragu 1948. godine.

Slika 1. William G. Morgan¹

Slika 2. Mintonet²

¹ Preuzeto sa: <https://www.pinterest.com/pin/330240585153883748/>

² Preuzeto sa: <https://www.olympicchannel.com/en/stories/news/detail/the-history-of-olympic-volleyball/>

2.2. Istorija odbojke u Srbiji

Kako je širenje odbojke polako prelazilo iz SAD-a u Evropu, tako je odbojka iz zemalja Evrope proširena i u Srbiju, tadašnju Jugoslaviju.

U našu zemlju odbojku je 1924. godine doneo William Wieland, profesor folklora i narodnih sportova iz Ouklenda (Kalifornija), kada je u organizaciji Crvenog krsta održao niz predavanja i demonstracija američkih sportova u Beogradu i Novom Sadu. Ista ta godina označava i prvi dolazak odbojkaške lopte u Srbiju. Iako je odbojkaški sport bio poznat javnosti, javna utakmica pre ovog događaja nije bila odigrana na našim prostorima po zvaničnim pravilima.

Između 1941. i 1944. godine, razvoj odbojke postaje ekspanzivniji i odbojka se sve više igra. Godinu dana pre osnivanja FIVB-a, 1946., osnovan je odbojkaški savez u okviru Saveza za fizičku kulturu Jugoslavije. Tadašnja Jugoslavija bila je jedna od 14 članica osnivača FIVB-a pored: Belgije, Brazila, Čehoslovačke, Egipta, Holandije, Mađarske, Italije, Poljske, Portugala, Rumunije, Urugvaja i SAD-a.

Svi uspesi muške i ženske seniorske reprezentacije Jugoslavije/Srbije i Crne Gore/Srbije (preuzeto sa sajta OSSRB)

☐ *Muška seniorska reprezentacija*

1. OLIMPIJSKE IGRE

- 1996. Atlanta – bronzana medalja
- 2000. Sidnej – zlatna medalja

2. SVETSKA PRVENSTVA

- 1998. Tokio - srebrna medalja
- 2010. Rim - bronzana medalja

3. EVROPSKA PRVENSTVA

- 1975. Beograd – bronzana medalja
- 1979. Pariz -bronzana medalja
- 1995. Atina - bronzana medalja
- 1997. Apeldorn – srebrna medalja

- 1999. Beč -bronzana medalja
- 2001. Ostrava – zlatna medalja
- 2005. Beograd i Rim - bronzana medalja
- 2007. Moskva - bronzana medalja
- 2011. Beč – zlatna medalja
- 2013. Kopenhagen - bronzana medalja
- 2017. Krakov - bronzana medalja
- 2019. Pariz – zlatna medalja

4. SVETSKI KUPOVI

- 1996. - Tokio - bronzana medalja
- 2001. Tokio - bronzana medalja
- 2003. Tokio -bronzana medalja

5. SVETSKA LIGA

- 2002. Belo Horizonte - bronzana medalja
- 2003. Madrid - srebrna medalja
- 2004. Rim - bronzana medalja
- 2005. Beograd - srebrna medalja
- 2008. Rio de Žaneiro- srebrna medalja
- 2009. Beograd - srebrna medalja
- 2010. Kordoba - bronzana medalja
- 2015. Rio de Žaneiro- srebrna medalja
- 2016. Krakov – zlatna medalja

6. MEDITERANSKE IGRE

- 1963. Napulj -zlatna medalja
- 1967. Tunis -zlatna medalja
- 1971. Izmir -zlatna medalja
- 1975. Alžir -zlatna medalja
- 1979. Split -zlatna medalja
- 1991. Atina – srebrna medalja
- 2005. Almerija – bronzana medalja

7. UNIVERZIJADE

- 1965. Budimpešta – bronzana medalja
- 1987. Zagreb - zlatna medalja

☐ *Ženska seniorska reprezentacija*

1. OLIMPIJSKE IGRE

- 2016. Rio de Žaneiro – srebrna medalja

2. SVETSKA PRVENSTVA

- 2006. Osaka – bronzana medalja
- 2018. Jokohama - zlatna medalja

3. EVROPSKA PRVENSTVA

- 1951. Pariz -bronzana medalja
- 2007. Belgija i Luksemburg - srebrna medalja
- 2011. Beograd - zlatna medalja
- 2015. Holandija i Belgija - bronzana medalja
- 2017. Gruzija i Azerbejdžan - zlatna medalja
- 2019. Turska, Poljska, Slovačka, Mađarska - zlatna medalja

4. GRAN PRI

- 2011. Makao - bronzana medalja
- 2013. Saporu -bronzana medalja
- 2017. Nandīng -bronzana medalja

5. EVROPSKA LIGA

- 2009. Kajzeri - bronzana medalja
- 2010. Ankara - zlatna medalja
- 2011. Istanbul - zlatna medalja
- 2012. Karlove Vari - zlatna medalja

6. MEDITERANSKE IGRE

- 1981. Kazablanka - zlatna medalja
- 1975. Alžir - srebrna medalja
- 1979. Split - bronzana medalja

7. SVETSKI KUP

- 2015. Saporu - srebrna medalja

8. EVROPSKE IGRE

- 2015. Baku - bronzana medalja

9. UNIVERZIJADE

- 2007. Bangkok - srebrna medalja
- 2009. Beograd - srebrna medalja

Slika 3. Olimpijske igre 2000. godine u Sidneju – zlatni reprezentativci Jugoslavije³

³ Preuzeto sa: <https://www.ossrb.org/selekcije/reprezentacije/medalje/seniori.html>

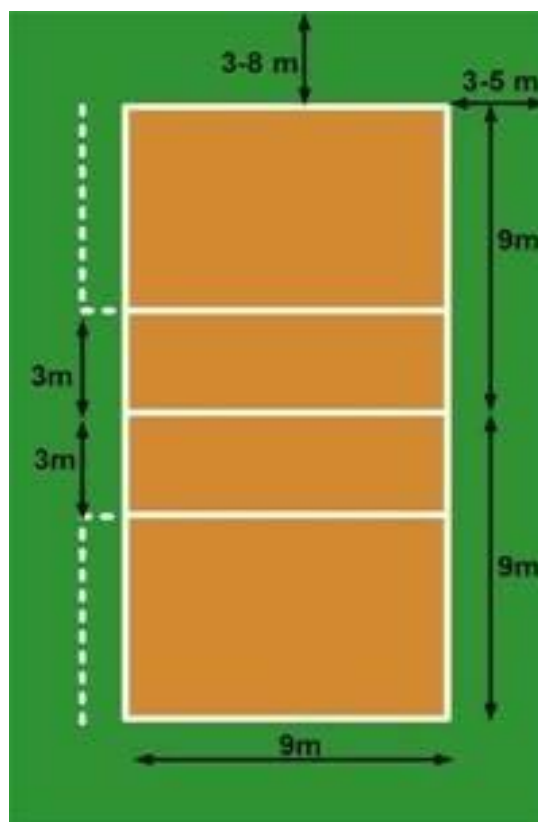
Slika 4. Olimpijske igre 2016. godine u Rio de Žaneiru – srebrne reprezentativke Srbije⁴

2.3. Pravila odbojke

Savremena odbojka u mnogome se razlikuje od prvobitnih varijanti odbojke. Današnja pravila iziskuju od odbojkaša da budu, pre svega, brzi i eksplozivni. Odbojku igraju 2 ekipe jedna protiv druge sa po 6 igrača na terenu i 6 igrača na klupi za rezervne igrače. Ekipe su samo muške ili samo ženske. Jednu ekipu čine tehničar, korektor, dva primača, srednji bloker i libero. Libero nikada ne servira, nosi različitu odeću od ostatka svog tima i obično važi za najnižeg člana ekipe. Njegova uloga je prvenstveno prijem lopte. Oprema igrača se sastoji od: dresa, šortsa, čarapa (koji čine uniformu) i patika. Igra se na 3 dobijena seta po 25 poena. Ukoliko ekipe imaju izjednačen rezultat 2:2, tada se igra treći set do 15 poena. Dimenzije terena su 18x9 m. Po sredini terena nalazi se mreža široka 1 m, a dugačka 9,5 m. Visina mreže za muškarce je 2,43 m, a za žene je 2,24 m. Igralište se središnjom linijom deli na 2 polja: na 3 m od linije nalaze se paralelne linije – zona napada, a iza tih linija je zona odbrane. Serviranje se izvodi izvan zadnje linije terena sa bilo koje udaljenosti.

⁴ <https://odbojka.me/oi-zene-kina-pobjednik-olimpijskih-igara/>

Lopta se sme odbijati bilo kojim delom tela, ne sme se hvatati i maksimalni broj odbijanja lopte po ekipi je 3 puta nakon čega lopta mora da se prebaci u protivničko polje. Obim lopte je od 65 do 67 cm, a težina od 260 do 280 g. Unutrašnji pritisak iznosi od 0,3 do 0,325 kg/cm² (od 4,26 do 4,61 psi, odnosno od 294,3 do 318,82 mbar ili hPa). Za FIVB, svetska i zvanična takmičenja, koriste se tri lopte. Početni udarac – servis – izvodi desni igrač poslednje linije, a igrači se rotiraju u smeru kazaljke na satu nakon osvojenog servisa. Princip rotiranja je uveden kako bi omogućio svestranost igrača. Pravila o poziciji igrača dozvoljavaju ekipama fleksibilnost i mogućnost razvijanja zanimljivih taktika. Slobodan vazdušni prostor za igru podrazumeva vazdušni prostor iznad prostora za igru, u kojem nema nikakvih prepreka. Slobodan vazdušni prostor za igru mora da iznosi najmanje 7 m u visinu, računajući od podloge za igru. Za FIVB, svetska i zvanična takmičenja, dozvoljena je samo drvena ili sintetička podloga. Svaka podloga mora biti prethodno odobrena od strane FIVB-a.

Slika 5. Dimenzije odbojkaškog terena⁵

⁵ Preuzeto sa: <https://sites.google.com/site/odbojkajopa/elementi-tehnike-i-odbojkaski-teren>

2.4. Odbojkaški klubovi u opštini Obrenovac

U opštini Obrenovac trenutno postoje dva odbojkaška kluba:

1. Odbojkaški klub “TENT”
2. Odbojkaški klub “Obrenovac”, nekadašnji “Pro-TENT”

2.3.1. Odbojkaški klub “TENT”

Osnivač kluba je javno preduzeće Termoelektrane Nikola Tesla 1981. godine. Klubom upravlja 15 članova. Lokacija na kojoj se održavaju treninzi je Sportskokulturni centar “Obrenovac”. U poslednjih 15 godina, sva znanja i umenja trenera i uprave usmerena su na razvoj ženske odbojkaške selekcije (pionirke, kadetkinje, juniorke, seniorke). Ženska seniorska ekipa počela je da se takmiči od godine osnivanja u regionalnoj ligi Beograda. 1990. godine seniorke su se plasirale u viši rang takmičenja - Super ligu Srbije. Uspeši nastavljaju da se nižu i nakon 6 godina, ženska seniorska postava Ok “TENT” ulazi u I-B saveznu ligu. Nakon ovog uspeha, naredni pomak dešava se u sezoni 2004/2005 kada ženska ekipa postiže najveći uspeh u istoriji kluba, i plasira se u elitnu diviziju, I-A saveznu ligu, danas Super ligu Srbije.

Osim takmičarskih uspeha postignutih u klubu, politika kluba je takva da pažnju posvećuju, zajedno sa opštinom Obrenovac, i mlađim uzrasnim kategorijama. Od 1996. godine počinju da se organizuju turniri za pionirske selekcije koje dolaze iz svih delova naše zemlje. Na taj način, odbojka se popularizuje, sport postaje masovniji, pioniri i pionirke odbojkaškog sporta razvijaju takmičarski duh i fer-plej, upoznaju drugare iz svih gradova i dele iskustva, a sa druge strane opština Obrenovac postaje posećenija i znamenitija. Takođe, ovaj klub je i organizator odbojkaških manifestacija poput:

1. Balkanijada za juniorke,
2. Balkanski Kup,
3. finale Kupa Srbije za žene,
4. dve utakmice Evropske lige za žene,
5. državnih prvenstava za mlađe kategorije.

Trenutni sponzori kluba su javno preduzeće „Elektroprivreda Srbije (generalni sponsor) i Strela – Obrenovac (tehnički sponzor).

Slika 6. Logo OK “TENT”⁶

2.3.2. Odbojkaški klub “Obrenovac”

Klub je osnovan 2010. godine i nekada je nosio naziv “Pro-TENT”. Klub radi sa muškim i ženskim odbojkaškim selekcijama svih uzrasnih kategorija. Trenutno klub broji 125 članova. Ciljevi kluba jesu predstavljanje grada Obrenovca kroz odbojku, stvaranje igrača seniorskih kategorija i podsticanje mladih ljudi da se bave sportom. Lokacije na kojima klub posluje su sledeće Osnovne škole:

1. OŠ “Posavski partizani”
2. OŠ “ Jovan Jovanović Zmaj”
3. OŠ “14. Oktobar “ – Barič
4. OŠ “Jefimija”

Među najvećim uspesima OK “Obrenovac”, tadašnji “Pro-TENT” muška selekcija ostvarila je igranje u Prvoj ligi Srbije i osvojeno II mesto u sezoni 2008/2009. Uspesi ženske selekcije su takođe igranje Prve lige Srbije u istoj sezoni.

⁶ Preuzeto sa: <https://www.facebook.com/oktentobrenovac/>

Najveći uspeh ovog kluba u sezoni 2018/2019 napravili su pioniri osvojivši prvo mesto Beograda i Srbije. Najveći uspeh muške selekcije OK "Obrenovac" jeste igranje II lige Centar u sezonama 2011/2012, 2012/2013, 2013/2014 što je tada bio treći rang takmičenja. Ženske selekcije su osvojile opštinsku ligu Beograda u sezoni 2018/2019, što je 5. Rang takmičenja plasirajući se na Regionalnu ligu i osvojile su III mesto. Pored toga, OK "Obrenovac" izrodio je nekoliko reprezentativnih takmičara poput; Veličković Aleksa, Trifunović Marko, Starčević Vuk, kao i Todorović Vuk koji je napravio najveći uspeh osvojivši zlatnu medalju na Evropskom Prvenstvu 2019. godine u Parizu u seniorskoj konkurenciji.

2.4. Organizacija u odbojci

Specifičnost odbojke je sledeća: dozvoljeno je odigravanje odbijanjem lopte bilo kojim delom tela (hvatanje ne sme), dozvoljeno je samo jedno odigravanje igrača (osim u bloku) istog igrača i ekipa ima pravo na samo tri uzastopna odigravanja. Kretanje lopte je veoma brzo, poeni su dinamični i kratko traju. Odbojkaši moraju imati dobar pregled igre, dobru međusobnu saradnju, naučene akcije i taktike, kao i visok nivo svih motoričkih sposobnosti. Utakmice se igraju na 3 dobijena seta po 25 poena. Kompleksnost igre zahteva dobro razvijene tehničke, taktičke i motoričke sposobnosti, kao i dobar pregled igre i prostorno-vremensku organizaciju jer su timski sportovi poznati po tome što se dve iste situacije retko kada dešavaju. Igra je u stalnoj fluetnosti i podložna promenama u kratkom vremenskom periodu. Zato je važno od najmlađih uzrasnih kategorija razvijati sve pomenute komponente odbojkaške igre i stvarati bazu za dalju nadgradnju i, kao cilja svakog sporta, postizati rezultate na sportskim takmičenjima.

"U savremenim uslovima odbojkaškog nadigravanja, nameće se neophodnost postojanja i sistematizovanog rada odbojkaške škole." (Nešić, 2005)

Sistematizovan rad odnosi se na što kasniju specijalizaciju mladih odbojkaša i odbojkašica i odbojkaša. Veoma je važno trenirati kvalitetno, u dobrim uslovima i primenom savremenih metoda, ali i trenirati duži vremenski period pre specijalizacije i profesionalnog sporta. Odbojkaške škole imaju važnu ulogu u celokupnoj organizaciji trenažnog procesa. Selekcija i prepoznavanje talenta od ključnog su značaja za dalje iskorišćavanje potencijala mladog sportiste.

Cilj odbojkaške škole je da putem primene specifičnih trenažnih sadržaja i postupaka doprinese vaspitanju dece, njihovom pravilnom intelektualnom i fizičkom razvoju, a time i formiranju zdrave ličnosti osposobljene za život. (Tomić, 1976)

Tendencija svih opština i klubova trebalo bi da bude otvaranje novih odbojkaških škola koje bi zapošljavale stručni i licencirani kadar za rad sa decom. Obično se po sportskim klubovima viđa kako mladim, neiskusnim trenerima uprava kluba daje mogućnost da radi sa najmlađim kategorijama. Tu nastaje problem, jer je sa mladim sportistima teže raditi nego sa razvijenim sportistima juniorskog i seniorskog uzrasta. Važno je poznavati senzitivne periode razvoja motoričkih sposobnosti, dominantne motoričke sposobnosti za odbojkašku igru, kao i emotivni i psihološki aspekt mladih sportista. Filin (1968), govori o periodu ubrzanog rasta i razvoja određenih motoričkih svojstava. Taj period je za devojčice od 8 ili 9 godina, pa do 15 ili 16 godina, a za dečake počinje u istom periodu, ali se završava sa 17 ili 18 godina starosti. Dalje govori o tome da je priraštaj elementarnog ispoljavanja brzine (brzina reakcije, brzina pokreta, frekvencija pokreta...) do 11. ili 12. godine. Brzinska snaga se ubrzano razvija do 13 ili 14 godine, kao i izdržljivost, s tim što se ona produžava za dečake do 16 godine. Što se tiče razvoja snage, ona kod devojčica počinje sa 14 ili 15 godina, a kod dečaka sa 16 ili 17 godina. Stoga, pogrešno je mladim trenerima prepuštati bavljenje razvojem mladih sportista, jer kako navodi Nešić (2005) odbojka je složena sportska igra, koja obiluje raznovrsnim motoričkim formama.

U daljoj organizaciji, važno je da se više sredstava i resursa iz opština i klubova ulaže u rekonstrukciju starih sala i izgradnju novih sala, kupovinu novih lopti, mreža, rekvizita i sprava koje su neophodne za prikladan trening i celokupan trenažni proces.

2.5. Gradska opština Obrenovac

Slika 7. Grb gradske opštine Obrenovac ⁷

Gradska opština Obrenovac nalazi se u gradu Beogradu kome pripada od 1957. godine. Grad je smešten između 3 reke: Kolubare, Tamnave i Save. Obrenovac se danas nalazi na levoj obali Tamnave gde je zapravo premešten nakon spaljivanja 1815. godine. Nekadašnji naziv grada nosio je tursko poreklo i zvao se Palež. Turski Palež potpuno je spaljen tokom II srpskog ustanka, a knez Miloš Obrenović obnovio je varoš kojoj je i dao ime. Govoreći o znamenitostima Obrenovca, ne može se izostaviti podatak da se tu nalazi najveća termoelektrana u Srbiji - TE "Nikola Tesla" izgrađena 1956. godine. Kompleks se snabdeva niskokaloričnim lignitom iz Kolubarskih površinskih kopova koji se transportuje internom železnicom dužine 30 kilometara. Na godišnjem nivou tuda se preveze 37 miliona tona uglja.

U Obrenovcu nalaze se 4 osnovne škole:

1. "Jefimija"
2. "Posavski partizani"
3. "Jovan Jovanović Zmaj"
4. "Prva obrenovačka osnovna škola"

⁷ Preuzeto sa: <https://www.011info.com/beogradske-opstine/gradska-opstina-obrenovac>

Nalaze se i 3 srednje škole:

1. Gimnazija u Obrenovcu
2. Tehnička škola “Obrenovac”
3. Poljoprivredno-hemijska škola

U svakoj školi postoji sportska sala za fizičko vaspitanje i sport koja se može koristiti za sportske klubove i održavanje sportkih treninga ili malih turnira u izabranim sportovima.

Prvi kulturni centar nastao je 1932. godine, a iste godine nastaje i Sokolski dom koji je bio sedište sportskog i kulturnog života. Dom je podignut dobrovoljnim priložima plemenitih Obrenovčana, kako piše “Glas Valjeva”. “Dom kulture i sportova” otvoren je 1982.godine, a danas nosi naziv “Sportsko-kulturni centar Obrenovac”, gde trenira gorepomenuti OK “TENT”. U njemu se nalaze i velika sportska hala, mala kamerna scena, biblioteka, radio stanice, fitness centar, kancelarije zaposlenih, pozorišna hala. Sportska hala pruža mogućnosti za održavanje raznih sportskih manifestacija i namenjena je za rukomet, odbojku, košarku, džudo, karate, tenis, boks. Neke od aktivnosti koje nudi ovaj prostor jesu: Dečija olimpijada, program za školsku decu i omladinu, treninzi, održavanje fizičkog vaspitanja, takmičenje različitih sportskih klubova itd. Takođe, u SKC “Obrenovac” nalaze se i 2 olimpijska bazena sa 500 mesta za gledaoce, tj.otvoreno i zatvoreno plivalište sa saunom.

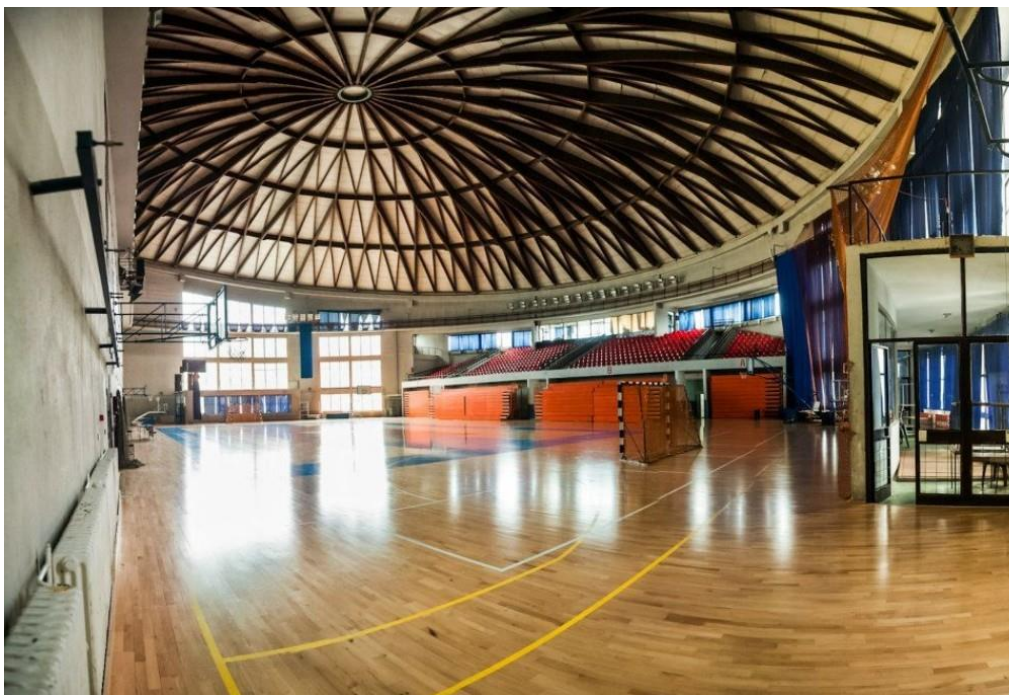
Slika 8. Sokolski dom⁸

Slika 9. Sportsko-kulturni centar Obrenovac⁹

⁸ Preuzeto sa: <https://www.gradjevinarstvo.rs/vesti/8685/810/obrenovac-uskoro-rekonstrukcija-sokolskog-doma-video>

⁹ Preuzeto sa: <https://hocupozoriste.rs/pozorista/skc-obrenovac>

Slika 10. Sportska hala u SKC Obrenovac⁹

U opštini Obrenovac postoji oko 50 sportskih klubova i preko 4000 registrovanih sportista. Obrenovac je poznat po pružanju podrške mladim sportistima kroz projekat “Eko-dinar” o kojem će biti reči u kasnijim poglavljima. Neki od poznatih sportskih klubova su FK “Radnički” - Obrenovac koji je uključen u veliki broj takmičenja, od kojih su neka i prvoligaška.

Trenutno se u saveznom rangju takmičenja nalaze:

1. Odbojkaški klub “TENT”
2. Karate klub “Radnički”
3. Vaterpolo klub “TENT”
4. Kajak kanu klubovi: “Dragan Marković”, “Palež”
5. Rukometni klub “Prva iskra – Radnički”

Na republičkom rangju takmičenja se nalaze:

1. Košarkaški klub “Radnički”

Na teritoriji Beograda takmiče se:

1. Šahovski klubovi: “Dragan Marković”, “Palež”
2. 9 fudbalskih klubova, a u opštinskom rangju 14 fudbalskih klubova.

⁹ Preuzeto sa: https://obrenovac.rs/?page_id=9642

Od klubova postoje još i:

1. Kik boks klub “Radnički”
2. 3 auto-moto kluba
3. Teniski klub “Nec”
4. Karate klub “Palež”
5. Džudo klub “Radnički” itd....

Pokretač turizma u Obrenovcu jeste sport. Bogat sportskim terenima, halom, bazenima kao i prelepom zelenilu na Zabranu, Obrenovac se razvija kroz sport i sportiste koji ga posećuju. Ono što je u Beogradu Košutnjak ili Ada Ciganlija, u Obrenovcu je to Zabran. Zabran je izletišta, spoj zelenila i parka. Jednim svojim delom izlazi na reku Savu, a drugim delom na Kolubaru. Na samom ulasku u šumau nalaze se Obrenovački bazeni Nikola Tesla i Obrenovačka Banja. Hotel Obrenovac se nalazi na stotinak metara od samog izletišta. Takođe, na Zabranu se nalazi i trim staza sa 16 sprava pogodna za treniranje na otvorenom. Klima je umerena i postoji mnogo zelenila koje privlači sportiste – turiste.

Potencijal Obrenovca može biti iskorišćen renoviranjem Hotela “Obrenovac” gde bi sportisti mogli bivati smešteni tokom takmičenja, turnira, manifestacija ili sportskih priprema. Nažalost, ovaj ugostiteljski objekat predstavlja kolateralnu štetu velikih poplava koje su zadesile Obrenovac 2014. godine i od tada se ne nalazi u upotrebljivom stanju. Hotel ima 154 ležaja (plus 55 pomoćnih) u 99 soba i četiri apartmana. Veliki su ugostiteljski sadržaji hotela: restoran, kafana, sala za simpozijume od 120 mesta opremljena ozvučenjem i video bicom, TV sala, sala za društvene igre, sala za bankete, otvorena terasa, disko klub. Sve sobe imaju kupatila, grejanje i telefone sa direktnim biranjem. Jedan deo soba je klimatizovan, ima TV aparate sa prijemnicima za satelitski program i sobne mini-barove. Gosti mogu koristiti zatvoren i otvoren parking prostor pod nadzorom. Hotel poseduje velike smeštajne kapacitete i nalazi se na ulazu u Obrenovac u čijoj se neposrednoj blizini nalaze i sportski objekti.

Veoma je pogodan za smeštaj sportista što bi doprinelo tome da sportski klubovi širom Srbije mogu da dolaze na sportske pripreme u Obrenovac, kao i to da sportski iz Obrenovca ne moraju da idu van svog grada na pripreme, već mogu biti koncentrisani na jednom mestu u svom gradu uz beneficije opštine koje ona nudi za

svoje sportiste. Takođe, trebalo bi izgraditi neke nove objekte, kako ugostiteljske, tako i sportske, koji mogu biti privlačni sportistima kako bi dolazili da vežbaju u Obrenovac i iskoristiti potencijale kako sportskih objekata, tako i prelepih reka za vodene sportive poput veslanja, kajaka, kanua, triatlona itd.

Slika 11. Izletište Zabran, trim staza¹⁰

¹⁰ Preuzeto sa: <https://obrenovac.rs/?lsvrgallery=izletiste-zabran>

3. PREDMET, CILJ, ZADACI I METODE RADA

Savremena odbojka zahteva od svojih učesnika izuzetno visok nivo tehničke, taktičke, kondicione i psihološke pripremljenosti. Da bi se tim zahtevima izašlo u susret, budućeg odbojkaša je neophodno podvrgnuti relativno dugom, dobro planiranom i stručno vođenom trenažnom procesu što se u savremenoj praksi sprovodi već od početka bavljenja odbojkom. (Nešić, 2002) **Predmet rada** jeste da sve nabrojeno itekako zavisi od lokalne samouprave, odnosno kakva je logistika opštine u pomoći jednom klubu ili sportskom društvu. Svaki početak u dobroj orijentaciji odbojkaškog kluba, prvenstveno se zasniva na organizaciji i radu sa perspektivnim mlađim uzrasnim kategorijama, od kojih se u budućnosti mogu očekivati određeni odbojkaški rezultati. Pored ovoga bitne su i takmičarske kategorije (pioniri, kadeti, juniori i seniori), jer je za njihovo angažovanje potrebna bitna finansijsko – materijalna podrška.

Cilj rada je dati prikaz organizacije odbojke u opštini Obrenovac, odnosno šta sve lokalna samouprava čini kako bi podigla nivo odbojke.

Da bi se ostvario predviđeni cilj **zadaci rada** su:

- prikupljanje adekvatne literature,
- analiza dostupnih sadržaja, i iznošenje zaključaka.

Metod rada je deksriptivan, a za pisanje rada korišćena je dostupna literatura, časopisi i informacije sa internet sajtova o organizaciji sporta na opštini Obrenovac, kao i planovi i program odbojkaških klubova ove opštine.

4. ORGANIZACIJA ODBOJKE U OPŠTINI OBRENOVAC

U prethodnim poglavljima spomenuta su dva značajna odbojkaška kluba opštine Obrenovac. OK "TENT" je najuspešniji klub i trenutno igra Super Ligu Srbije. Ovaj klub je organizator velikog, tradicionalnog odbojkaškog turnira u Obrenovcu. Turnir se održava u dvorani SKC "Obrenovac" i važi za jedan od najmasovnijih turnira za decu u Evropi, a 2019. godine odigran je *XXII Međunarodni odbojkaški turnir*. Podrška za organizaciju turnira dolazi od Odbojkaškog saveza Srbije.

Na turniru učestvuju najmlađe kategorije – pioniri i pionirke, a poziv njima glasi *"Dođite da se družimo, uživamo i takmičimo"*. Poruka na prvo mesto stavlja druženje i igru, a tek na kraju takmičenje, što je za najmlađe uzraste veoma važno kako bi shvatili da nije najvažnije pobediti, već putovati, družiti se i igrati. Na turniru učestvuju i zemlje iz inostranstva, što doprinosi razvoju turizma i popularizaciji grada Obrenovca. Međutim, zbog prema sa Hotelom "Obrenovac" koji ne radi duže vreme, problem sa smeštajnim kapacitetom dovodi do toga da turnir biva manje posećen, pa je tako 2010. godine turnir posetilo 70 ekipa, dok je 2018. turnir posetilo 30 ekipa. Iz tog razloga, problem smeštajnog kapaciteta i ugostiteljstva u opštini Obrenovac se mora regulisati kako bi sport mladih nastavio da se razvija, a ne da stagnira ili nazaduje.

Takođe, OK "TENT" organizuje i Novogodišnje odbojkaške turnire u istoj hali.

Slika 12. Novogodišnji turnir u odbojci¹¹

¹¹ Preuzeto sa: http://www.rtvmag.co.rs/24_sata_o_obrenovcu_objava.php?o=5411

Slika 13. Primer promotivnog materijala za 21. Turnir pionirskih ekipa¹²

4.1. Dosadašnja ulaganja opštine Obrenovac u odbojku

Obrenovac je opština koja je poznata po svojoj sportskoj posvećenosti i doprinosu koji pruža razvoju sporta. Sport je značajan društveni fenomen, sredstvo kojim se povoljno utiče na zdravlje i promoviše zdrav stil života.

“Eko-dinar” je projekat opštine Obrenovac i obuhvata besplatno bavljenje sportom dece uzrasta od 10 do 18 godina starosti. Projekat je započeo sa radom 2013. godine, i idalje traje. U ovom program učestvuje oko 50 klubova i oko 2800 aktivnih mladih sportista. Sredstva kojim se finansira program su sredstva od ekološke takse, koja se uplaćuje na ime zaštite životne sredine i zdravlja ljudi. Klubovima je cilj da imaju što više dece sportista – dakle, sport postaje masovniji, jer za uzvrat od opštine Obrenova dobijaju određene beneficije. Ovo predstavlja dobar način promovisanja sporta i podizanje njegovog nivoa. Značajna stvar je i samo funkcionisanje klubova i samih trenera, koji se ne bave finansiranjem, organizovanjem prevoza, prikupljanjem

¹² <http://lokalnenovine.rs/rubrike/sport/ob-05.04/clanak.php>

sredstava za decu, već isključivo profesionalnom i licenciranim radom sa decom. Od 2012. godine izgrađene su tri nove fiskulturne sale u „Prvoj obrenovačkoj osnovnoj školi“, OŠ u Skeli i u Grabovcu. Za sada, najmasovniji sport u Obrenovcu je fudbal sa preko 1000 dece. Odbojka jeste masovan sport, ali ima 10 puta manje klubova nego fudbal i shodno tome rezultat masovnosti je jasan. Nivo odbojke u opštini Obrenovac je visok zahvaljujući kvalitetu rada i uspesima OK “TENT”, ali npr. otvaranjem nove odbojkaške škole postigla bi se tzv. “win-win” situacija – zapošljavanje stručnog, licenciranog kadra za rad sa decom u odbojci; više dece koja se bave odbojkom.

4.2. Predlog daljeg razvoja odbojke u opštini Obrenovac

Motivi bavljenja odbojkom, kao i motivi gledanja odbojkaškog sporta su različiti. Odbojka je masovan timski sport za muškarce i za žene. Po svojim karakteristikama, odbojka je dinamična i atraktivna, međutim u Srbiji nije medijski ispraćena kao ostali timski sportovi, poput fudbala i košarke.

U jednom istraživanju koje su sprovele Luminita i Valentina (2017) dat je primer kako bi se mogla promovisati odbojka u Rumuniji, ali naravno iste metode bilo bi dobro primeniti i kod nas. One navode da pored promocije na nacionalnim televizijskim programima, treba iskoristiti potencijal današnjice – društvene mreže i internet. Odbojkaški klubovi trebalo bi da imaju svoje naloge na Facebook-u, Instagramu, Twitter-u itd. Za potrebe ovog rada, korišćen je dominantno internet pretraživač Google. OK “TENT” u poređenju sa OK “Obrenovac” ima znatno bolji sadržaj na svim online platformama. Na sajtu opštine Obrenovac mogu se pronaći informacije o važnim događajima i projektima, ali u kratkim crtama. Današnja omladina sve više koristi internet i različit sadržaj im je dostupan. Jedan od predloga za unapređenje i podizanje nivoa odbojke, njene masovnosti, jeste dobar marketing plan koji će privući decu da se bave odbojkom, ili da makar uživaju u gledanju odbojkaških turnira.

Iako odbojka nije kontakti sport, veoma je atraktivna, zanimljiva i nepredvidiva. (Luminita i Valentina, 2017) U malim gradovima i opštinama, poput Obrenovca, broj dece koji trenira odbojku nije zanemarljiv, ali trebalo bi da bude stalnom porastu.

Kao što je već pomenuto, potrebno je iskoristiti sve potencijale koji postoje u opštini Obrenovac kako bi došlo do napretka u masovnosti odbojke. Kvalitet igre je evidentan, međutim postoji još mladih sportista koji treba da se priključe ovom sportu. Renovacijom sportskih sala, hala, teretana, hotela "Obrenovac" kao i izgradnjom novih objekata za trening postigao bi se rezultat.

Promocija sporta po školama (4 osnovne škole, 3 srednje škole), organizovanje odbojkaških sekcija, međuškolskih i vančasovnih odbojkaških aktivnosti bile bi još neke od ideja koje bi trebalo razmotriti. Ono što decu privlači u sport jeste prvenstveno zabava i druženje, s tim u vezi treninzi moraju biti interesantni i dinamični. Potrebno je osnovati odbojkašku školu u opštini Obrenovac specijalizovanu samo za rad sa decom uzrasta 3. i 4. razreda osnovne škole koja će biti usmerena na njihov adekvatan razvoj kroz igru. Cilj odbojkaške škole je da putem primene specifičnih trenažnih sadržaja i postupaka doprinese vaspitanju dece, njihovom pravilnom intelektualnom i fizičkom razvoju, a time i formiranju zdrave ličnosti osposobljene za život. (Tomić, 1976) Deca spoznaju sebe kroz igru, ali spoznaju ih i treneri. Reakcije dece kada gube, pobeđuju, kada nešto treba da rade sama ili u timu najbolje se mogu prepoznati kroz igru, gde trener može upoznati dete i prepoznati njegov potencijal. Odbojkaške škole svoje treninge mogu sprovoditi u svakoj školi, ujedno vršiti i promociju đacima i roditeljima.

Ipak, glavni akcenat trebalo bi staviti na renovaciju hotela "Obrenovac" kojim bi se kroz sport doprinelo poboljšanju turizma na ovoj opštini. Hotelski smeštaj bio bi pogodan za smeštaj svih sportskih klubova iz Srbije i inostranstva koji gostuju na takmičenjima, turnirima ili sportskim pripremama u Obrenovcu. U blizini hotela nalazi se izletišta Zabran, kao i "Cevka". Cevka je moderan banjski kompleks na otvorenom koji pored tuševa ima bazene sa lekovitom vodom, sanitarni čvor, mobilijare i teren za odbojku na pesku. Pogodno je za rekreaciju i odmor, a pored toga, s obzirom da postoje i tereni za odbojku na pesku, može se koristiti i u svrhe trenažne prakse što predstavlja ogroman plus za sve sportske klubove. Ulaz u Cevku je besplatan za sve, pa tako korišćenje bazena ili terena ne bi predstavljalo nikakav dodatni trošak.

Slika 14. Banjski kompleks "Cevka"¹³

Slika 15. Hotel "Obrenovac"¹⁴

¹³ Preuzeto sa: <https://www.lokalnenovine.rs/rubrike/drustvo/cevv-17.06/clanak.php>

¹⁴ Preuzeto sa; <https://www.portal-srbija.com/hotel-obrenovac>

5. ZAKLJUČAK

Najvažniji postupak za postizanje uspeha u starijim uzrasnim kategorijama i postizanje visokog kvaliteta odbojkaške igre jeste dugoročan rad i dobro organizovan plan rada sa akcentom na razvoj mladih sportista. U ovom radu dat je opis i primer unapređenja već dobro razvijenog odbojkaškog sporta u opštini Obrenovac. Pored navedenog, prikazana je istorija odbojke u svetu i u Srbiji, pravila odbojke, opis klubova u opštini Obrenovac, opis opštine, dosadašnja zalaganja opštine Obrenovac za razvoj mladih sportista i predlog daljeg načina unapređenja odbojke u ovoj opštini. Odbojka iako masovan sport, zahteva veću medijsku ispraćenost, kao i bolji marketing plan na online platformama koje su sve više dostupne mlađim generacijama. Odbojka je atraktivan, dinamičan sport koji povoljno utiče na razvoj svih motoričkih sposobnosti, a dominantno na brzinu eksplozivnost. Otvaranjem odbojkaških škola ili boljom promocijom odbojke i već postojećih klubova u opštini Obrenovac, kao i renovacijom ugostiteljskih objekata, sportskih sala, hala i teretana postigla bi se znatna razlika u masovnosti odbojke, kao i samom kvalitetu odbojkaške igre.

Rad sa mlađim uzrasnim kategorijama predstavlja izazovan posao, pa je tako zapošljavanjem stručnog i licenciranog kadra jedino moguće postaviti ciljeve, a potom ih kvalitetom i kvantitetom ostvariti.

Opština Obrenovac poseduje veliki potencijal za razvoj odbojke.. Sportske sale u osnovnim i srednjim školama, sportsko-kulturni centar, izletišta Zabran i Cevka samo su neki od objekata koji se mogu koristiti za trenažnu praksu i treniranje obojke. Svaku od ovih lokacija treba iskoristiti do njenog maksimuma kako bi odbojka dostigla svoj vrhunac u opštini Obrenovac. Ovaj rad trebalo bi da posluži stručnom kadru sportske prakse i nadležnim organima opštine Obrenovac da dalje razmotre ideje o popularizaciji i podizanju nivoa odbojke u ovoj opštini.

6. REFERENCE

1. Filin, V.P.: Skorostno - silovanja podgotovka junih sportsmenov. Fizkultura i sport, Moskva, 1968
2. Kajoa, R.: Igre i ljudi. Nolit, Beograd, 1965
3. LUMINI A, A. E. , VALENTINA, .Comparative study between marketingTA, A. E. , VALENTINA, Ş.Comparative study between marketing Ş.Comparative study between marketing conducted in two volleyball clubs. Journal of Physical Education and Sport (JPES), 17 Supplement issue 5, Art 243, pp. 2274- 2278, 2017
4. Nešić, G. (2005.) Model rada odbojkaške škole. Sportska medicina vol.5 br.3. Beograd.
5. Tomić, D. : Sto treninga odbojke, Partizan, Beograd, 1976
6. <https://danicweb.wordpress.com/istorija-odbojke/>
7. <https://www.espreso.rs/vesti/drustvo/402481/ovo-je-jedinstven-program-u-celoj-srbiji-go-obrenovac-pomaze-finansiranje-programa-eko-dinar-ovo-onobuhvata>
8. <https://www.fivb.com/en/thefivb/structure>
9. <https://hocupozoriste.rs/pozorista/skc-obrenovac>
10. <https://www.lokalnenovine.rs/rubrike/drustvo/cevv-17.06/clanak.php>
11. <https://obrenovac.rs/>
12. <http://www.ok-tent.rs/index.php/kl>
13. <http://oktentobrenovac.com/marketing/sponzori/>
14. <https://www.ossrb.org/>
15. <https://sr.wikipedia.org/sr-ec/%D0%9E%D0%B4%D0%B1%D0%BE%D1%98%D0%BA%D0%B0>
16. <https://www.011info.com/beogradske-opstine/gradska-opstina-obrenovac>
17. <http://lokalnenovine.rs/rubrike/sport/ob-05.04/clanak.php>

18. <https://sites.google.com/site/odbojkajopa/elementi-tehnike-i-odbojkaski-teren>
19. <https://www.portal-srbija.com/hotel-obrenovac>
20. <https://sportjunior.rs/eko-dinar-primer-dobre-prakse-stize-iz-go-obrenovac>
21. <https://sr.wikipedia.org/sr-ec/%D0%9E%D0%B1%D1%80%D0%B5%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D1%86>
22. https://sr.wikipedia.org/wiki/%D0%A1%D0%BF%D0%BE%D1%80%D1%82%D1%81%D0%BA%D0%BE-%D0%BA%D1%83%D0%BB%D1%82%D1%83%D1%80%D0%BD%D0%B8%D1%86%D0%B5%D0%BD%D1%82%D0%B0%D1%80_%D0%9E%D0%B1%D1%80%D0%B5%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D1%86
23. <https://sr.wikipedia.org/sr-ec/Zabran>